

ANALIZAREA ȘI ABORDAREA DECALAJELOR DE GEN ÎN SPORT (PROGRES, 2022)

DANIELA ALBU*

Abstract:

Analysing and Addressing Gender Gaps in Sport is a study undertaken under the auspices of the PROGRES project and was published in February 2022. The study aims to research and report inequalities between women and men that manifest in football federations and associations, but also in other sports and also to identify the reasons and causes of these gender gaps. The authors of the study took into account the latest strategies and policies of the EU on the promotion of gender equality in sport. Among the authors of the study figures FILIA Center (member of the network for combating violence against women and member of the RIHR working group on the rights of women) as a Romanian partner in the project. During May-October 2021, data were collected from sports federations and associations on the number of women in decision-making positions, followed by similar data from other sports organizations. After the completion of the data collection, good practices in the field of gender mainstreaming initiatives in football organisations and their decision-making bodies were identified. Following interviews and analysis, the study confirms that men hold the most positions in the sports hierarchy and are considered more competent than women, so it becomes obvious that a change is needed in the process of recruiting women in sports.

Keywords: gender equality, federations and sports associations, women in decision-making positions, sports hierarchy, gender stereotypes

Résumé :

Analysing and Addressing Gender Gaps in Sport est une étude entreprise sous les auspices du projet PROGRES et publiée en février 2022. L'étude vise à rechercher et à signaler les inégalités entre les femmes et les hommes qui se manifestent dans les fédérations et associations de football, mais aussi dans d'autres sports et d'identifier les raisons et les causes de ces écarts entre les sexes. Les auteurs de l'étude ont pris en compte les dernières stratégies et politiques de l'UE sur la promotion de l'égalité des sexes dans le sport. Parmi les auteurs de l'étude figurent le Centre FILIA (membre du réseau de lutte contre les violences faites aux femmes et membre du groupe de travail du IRDH sur les droits des femmes) en tant que partenaire roumain du projet.

* E-mail: daniela.albu@irdo.ro

De mai à octobre 2021, des données ont été collectées auprès des fédérations et associations sportives sur le nombre de femmes occupant des postes de décision, suivies de données similaires provenant d'autres organisations sportives. Après l'achèvement de la collecte de données, les bonnes pratiques dans le domaine des initiatives d'intégration de la dimension de genre dans les organisations de football et leurs organes décisionnels ont été identifiées. Suite à des entretiens et des analyses, l'étude confirme que les hommes occupent le plus de postes dans la hiérarchie sportive et sont considérés comme plus compétents que les femmes, il devient donc évident qu'un changement est nécessaire dans le processus de recrutement des femmes dans le sport.

Mots clés : égalité des genres, fédérations et associations sportives, femmes aux postes de décision, hiérarchie sportive, stéréotypes de genre

În februarie 2022 a fost finalizat studiul *Analizarea și abordarea decalajelor de gen în sport (Analysing and Addressing Gender Gaps in Sport)*¹ sub egida proiectului PROGRES – *Promovarea egalității de gen în sport, integrarea în cadrul federațiilor și asociațiilor de fotbal* (proiect cofinanțat de programul Erasmus și de Uniunea Europeană) cu participarea a 25 de federații sportive din Italia, România, Norvegia, Malta, Macedonia de Nord, Grecia și Slovenia. Studiul, printre ai cărui autori se numără Centrul FILIA² ca partener român în proiect, a fost lansat și prezentat în cadrul unei mese rotunde în data de 17 martie 2022³. Proiectul PROGRES își propune să promoveze egalitatea de gen în cadrul federațiilor și asociațiilor de fotbal, să încurajeze și să promoveze incluziunea socială și egalitatea de șanse în sectorul sportului.⁴

¹ *Analysing and Addressing Gender Gaps in Sport, 2020-2021* <https://progresproject.eu/intellectual-outputs/#> Autorii studiului: Adela Alexandru, Centrul Filia, Andreea Bragă, Centrul FILIA, Andreea Rusu, Centrul Filia. Anna Kalligeri, TREK Development SA, Anna-Maria Strittmatter, Norwegian School of Sport Sciences on behalf of NFF, Berit Skirstad, Norwegian School of Sport Sciences on behalf of NFF, Hanne Sogn, Norwegian School of Sport Sciences on behalf of NFF, Elisa Bisagno, University of Modena and Reggio Emilia, Loris Vezzali, University of Modena and Reggio Emilia,

² Centrul FILIA (Președintă Andreea Rusu) este o organizație non-profit, apolitică și feministă care luptă împotriva inegalităților de gen prin activism, advocacy și cercetare. Ca participant la masa rotundă în cadrul căreia a fost prezentat acest studiu și ca promotor al egalității de gen, IRDO a evidențiat activitatea FILIA în domeniul drepturilor femeilor și în calitate de membru al grupului de lucru al IRDO pentru combaterea violenței domestice. IRDO și FILIA pledează pentru realizarea egalității de gen printr-o abordare bazată pe drepturile omului a atingerii obiectivului de dezvoltare durabilă 5 din Agenda 2030. Grupul de lucru al IRDO susține necesitatea educației timpurii pentru reducerea inegalităților și asigurarea participării și reprezentativității femeilor la toate nivelurile societății.

³ Evenimentul a fost organizat de Centrul Filia împreună cu partenerii proiectului și cu sprijinul Federației Române de Fotbal.

⁴ Proiectul este condus de Asociația de Fotbal din Malta, cu sprijinul partenerilor Centrul FILIA (România), TREK Development (Grecia), Universitatea din Modena și Reggio Emilia (Italia), Federația Norvegiană de Fotbal (Norvegia), Federația de Fotbal din Macedonia Skopje (Macedonia de Nord) și Institutul EUSA (Slovenia).

Obiectivul principal al cercetării este semnalarea inegalităților între femei și bărbați care se manifestă în federații și asociații de fotbal, dar și în alte sporturi, precum și identificarea motivelor și cauzelor acestor decalaje de gen.

Cercetarea s-a realizat atât printr-o abordare cantitativă, cât și calitativă. Metodologia acestei cercetări a presupus interviuri, analiza documentelor, sondajul și cercetarea de birou. Au fost intervievate 9 femei care dețin posturi de decizie în asociații de fotbal din țările partenere în proiect, precum și reprezentanți a 25 de federații și asociații sportive. Colectarea datelor cu privire la numărul de femei care dețin posturi de decizie s-a făcut în perioada mai-oktombrie 2021, ulterior identificându-se bune practici în domeniul egalității de gen în organizații de fotbal și organisme de decizie.

Autorii studiului au avut ca punct de plecare cele mai recente strategii și politici ale Uniunii Europene privind promovarea egalității de gen în sport, acestea fiind trecute în revistă în partea introductivă, subliniindu-se recunoașterea importanței și rolului sportului în modelarea societăților și a unor noi valori.

Partea introductivă a studiului are în vedere trei secțiuni: *participarea femeilor și stereotipurile de gen în sport; reprezentarea femeilor în procesele de luare a deciziilor și în posturi de conducere; diferența de remunerare între femei și bărbați și mediatizarea femeilor în sport.*

La secțiunea **Participarea femeilor și stereotipurile de gen în sport** sunt exemplificate cazuri concrete privind piedicile întâmpinate de-a lungul timpului de către femeile care și-au dorit să practice un sport. Multe dintre acestea s-au confruntat adeseori cu excluderea și discriminarea sistematică în sport și istoria lor rămâne puțin cunoscută de către opinia publică, precizează autorii studiului. Un alt mod de gândire stereotipă este și că unele sporturi sunt mai mult asociate cu caracteristicile masculine decât altele: „Dihotomia masculin/feminin a reprezentat un argument de excludere sau de critică la adresa sportivilor care nu respectă standardele despre ceea ce înseamnă să fii „femeie” sau „bărbat” într-o anumită perioadă de timp din istorie. Acest tip de abordare nu este în realitate decât o modalitate de a viza persoanele transgen și a le interzice dreptul și accesul la competiție în sport.”

În ceea ce privește **Reprezentarea femeilor în procesele de luare a deciziilor și în posturi de conducere**, conform cercetărilor și studiilor analizate, discriminarea este încă prezentă în sport. În studiu se menționează că potrivit Cupei Mondiale de fotbal feminin FIFA „fotbalul se numără printre sporturile cu cea mai ridicată rată de discriminare: 66% dintre femeile jucătoare de fotbal s-au confruntat cu o formă de discriminare la locul de muncă.” Totodată, potrivit studiului, femeile din sport se confruntă cu discriminare de ordin structural, fiind mult mai puțin reprezentate decât bărbații în posturi de conducere.

În secțiunea **Diferența de remunerare între femei și bărbați și mediatizarea femeilor în sport** se evidențiază modul în care autorii studiului au analizat și

identificat motivele acestei discriminări. Femeile sportive încă au salarii mai mici, premii mai mici și dispun de mai puțini sponsori. Această realitate a diferenței de remunerare între femei și bărbați este corelată cu gradul de vizibilitate și publicitate pe care mass-media îl conferă personalităților sportive, mediatizarea acestora fiind profund inegală în ceea ce privește femeile și bărbații din sport. Mai persistă încă prejudecăți și stereotipuri cu privire la femeile sportive, din perspectiva sponsorizărilor și contractelor de publicitate. Aceste prejudecăți contribuie la menținerea unor diferențe de remunerare între femeile și bărbații din sport. Marile companii sunt interesate de câștiguri și preferă să își asocieze imaginea cu sportivi puternic mediatizați.

În **Capitolul 1** al studiului, **Identificarea și diferențelor de gen și analiză: asociații de fotbal din Malta, Macedonia de Nord și Norvegia**, sunt analizate caracteristicile calitative ale angajării femeilor în asociații de fotbal, factori relevanți pentru recrutare, îndatoriri și perspective de dezvoltare în ierarhia organizațiilor. De asemenea, sunt analizate politicile, inițiativele și proiectele implementate de organizații cu privire la egalitatea de gen, precum și impactul acestora. Datele au fost colectate printr-un sondaj efectuat la nivelul a trei federații/asociații de fotbal europene, precum și prin intermediul unor interviuri semistructurate cu femei care au fost angajate în fotbal în cadrul federațiilor și asociațiilor participante la acest studiu. Rezultatele interviurilor arată că, în principal, acțiunile și non-acțiunile bărbaților întăresc inegalitatea de gen în fotbal. Femeile intervievate au declarat că doar femeile discută acest subiect care este cel mai adesea ignorat de liderii bărbați.

Autorii studiului sunt de părere că reprezintă un aspect pozitiv faptul că femeilor li se oferă educație ulterioară pentru a progresa în fotbal. Totuși, percepția că femeile au nevoie de educație pentru a deveni lideri (mai buni), este o viziune paternalistă și foarte criticată de cercetătorii în domeniul egalității de gen. Acest punct de vedere implică faptul că femeile trebuie îngrijite, este necesar să fie protejate și încurajate, sau au nevoie de sprijin pentru a face față acestei „lumi”. Această viziune despre ceea ce au nevoie femeile, pentru a „supraviețui în sistem”, este ceva pe care femeile înseși l-au exprimat ca fiind important.

Toate femeile intervievate au fost de părere că pot influența deciziile referitoare la propriile departamente, cum ar fi responsabilitatea bugetară și orientarea strategică a departamentului. Multe femei simt că pentru a avea putere de influență la fel ca bărbații trebuie să muncească din greu pentru a „ține pasul” în a ajunge pe o poziție cheie cu capacitate decizională.

Sunt prezentate și o serie de politici și inițiative în domeniul egalității de gen din cadrul a trei asociații de fotbal. Concluziile arată că Malta și Norvegia au un plan strategic pentru egalitatea de gen și o politică prin care problema egalității de gen este abordată în mod explicit. În urma interviurilor sunt exemplificate o serie de bune practici și recomandări pentru integrarea perspectivei de gen

pe terenul de fotbal, printre care expunerea unor modele de urmat dintre cele mai bune jucătoare de fotbal prin intermediul mass-media, încurajarea și împunternicirea tinerelor fotbaliste, fotbal afterschool.

Pentru realizarea cercetării cuprinse în **Capitolul 2: Explorarea inegalității de gen în cadrul diferitelor sporturi** a fost distribuit un sondaj în rândul a 25 de federații sportive din Grecia, Italia, Malta, Macedonia de Nord și Slovenia. Printre cele mai reprezentative sporturi s-au numărat fotbalul, baschetul, atletismul și handbalul, iar în total au fost intervievați reprezentanți a 11 sporturi.

Concluziile în urma interviurilor sunt că rămân persistente stereotipul de gen conform căruia pozițiile de conducere sunt mai potrivite pentru bărbați decât pentru femei, precum și ideea că domeniul sportiv este cu precădere rezervat bărbaților. Majoritatea angajaților federațiilor sportive intervievați sunt bărbați (aproximativ 60%). Mai important, doar două federații din 25 au raportat că peste jumătate dintre angajații lor în posturi de decizie sunt femei. În ceea ce privește distribuția geografică a federațiilor investigate, cele mari decalaje de gen sunt întâlnite în Slovenia, în timp ce Norvegia apare ca țară în care este garantată egalitatea de șanse între femei și bărbați. Doar 6 federații din 25 au planuri strategice și politici pentru abordarea problematicii egalității de gen.

Din interviuri reiese că Norvegia este țara în care se acordă cea mai multă atenție dezvoltării politicilor și strategiilor pentru dezvoltarea carierei femeilor. Toate federațiile sportive norvegiene implementează cote de gen. Și în Malta patru din șase federații au strategii de recrutare pentru a angaja mai multe femei în consiliul de administrație.

În **Capitolul 3: Pași către realizarea egalității de gen în sport** sunt identificate și prezentate o serie de bune practici atât ale federațiilor de fotbal, cât și ale organismelor guvernamentale. Metodele pentru realizarea acestui capitol au fost cercetarea și analizarea datelor obținute. Astfel, au fost colectate în total 34 de exemple bune practici. Acestea au fost împărțite în 7 categorii, după cum urmează: Integrarea strategică de gen; Studii de cercetare; Conștientizare și educație; Activism; Social media; Comunicare & PR; Participarea femeilor în sport. Bunele practici pot inspira atât factorii de decizie, cât și practicienii din domeniu.

La **Capitolul 4** al studiului, **Concluzii și recomandări**, se subliniază necesitatea efectuării unor schimbări în federații/asociații sportive pentru identificarea parametrilor necesari în realizarea egalității între sexe pe piața muncii în viitor, pentru acordarea respectului meritat femeilor profesioniste din sport, indiferent dacă lucrează în management sau ca sportive și antrenore.

Autorii studiului constată că cele mai multe femei sunt recrutate în asociațiile de fotbal prin prisma relațiilor personale sau prin intermediul rețelelor organizațiilor sportive cu bărbații din acestea. Integrarea dimensiunii de gen este diferită pentru femeile care lucrează în administrația asociațiilor de fotbal

și pentru cele care au sarcini administrative, legate de activități sportive. Femeile care lucrează în domeniul administrativ se confruntă cu mai puține inegalități decât atunci când practică activități sportive propriu-zise, iar condițiile de muncă pentru acestea sunt mai bune decât pentru femeile de pe teren.

În ceea ce privește oportunitățile femeilor de a influența luarea deciziilor, studiul concluzionează că acestea variază și că rămân încă foarte multe de făcut pentru egalitatea în muncă. Se constată inegalitatea de gen și în ceea ce privește rolurile, sarcinile, compensațiile și beneficiile. Se arată că bărbații în posturi de decizie au un venit mediu mai mare decât femeile, cu toate că majoritatea femeilor care lucrează pentru federații au calificare înaltă.

Concluziile generale sunt că inegalitățile persistă și astăzi în sport în ceea ce privește dreptul și accesul femeilor la sport, educație și activități fizice, participarea la guvernare și luarea deciziilor, accesul la resurse, la remunerare, la stimulente financiare, sponsorizări și facilități sportive. Inegalitatea se manifestă și prin felul în care mass-media alege să prezintă sportivele de sex feminin și sportul feminin în general. În cuprinsul studiului se remarcă faptul că este totuși îmbucurător faptul că se fac pași semnificativi pentru a avansa și promova egalitatea sexelor în sport.

După încheierea sondajului în trei țări s-a ajuns la concluzia că trebuie schimbat procesul de recrutare a femeilor în domeniul sportului. Este necesară regândirea conținutului anunțurilor de angajare. Se evidențiază necesitatea încurajării căutării de talente feminine, iar în procesul de recrutare este recomandată prezența a cel puțin unei femei în juriu.

În urma interviurilor și a analizelor efectuate, studiul confirmă faptul că bărbații dețin cele mai multe poziții în ierarhia din sport și sunt considerați mai competenți decât femeile.

Cele mai multe cazuri de inegalitate de gen în domeniul sportului au fost detectate în Slovenia (77,1% dintre angajați sunt bărbați) și cu precădere în Grecia (97,1 % dintre angajați sunt bărbați). Norvegia, urmată de Malta sunt țările în care este garantată egalitatea de șanse dintre femei și bărbați. În Norvegia procentul femeilor angajate în sport este de 49,8%.

Se concluzionează că doar 6 federații sportive din cele 25 au politici și planuri strategice pentru promovarea egalității de gen; doar 21% din membrii structurilor de decizie ale celor 25 de federații sportive analizate sunt femei, bărbații continuând să dețină cele mai populare poziții în ierarhie, tot conform prejudecății că ar fi mai competenți decât femeile; femeile care muncesc în federațiile sportive percep mai puternic inegalitățile de gen în munca de pe teren, decât în cea de la birou.

În domeniul integrării perspectivei de gen, reiese că Norvegia, România, Spania, Austria, Italia, Suedia, Grecia și FIFA au elaborat planuri strategice, strategii de implementare și sisteme de cote pentru recrutarea femeilor. Aceste

politici au ca obiective combaterea stereotipurilor de gen la toate nivelurile asociațiilor sportive, promovarea incluziunii sociale și a egalității dintre femei și bărbați în ceea ce privește remunerarea sportivelor și a femeilor din management. Totodată, aceste politici sunt menite să combată și comportamentele inadecvate față de femei din interiorul asociațiilor sportive. Grecia, care s-a constatat că este una dintre țările cu cele mai mari inegalități între bărbați și femei, a elaborat un „Plan național de acțiune privind egalitatea de gen pentru 2016-2020” pentru protejarea drepturilor femeilor cu accent pe categoriile vulnerabile, femeile migrante și refugiate. Acest Plan de acțiune își propune promovarea egalității de gen în educație, cultură, mass-media și sport.

În cadrul acestui capitol sunt enumerate și programele prevăzute anumite state în domeniul promovării și asigurării egalității de gen în sport. De exemplu, în România există două programe în această direcție „Federația Română de Fotbal – Plan strategic 2015-2020”, „Strategia de dezvoltare a fotbalului feminin 2021-2026”. În Italia a fost elaborat programul „Femeile în atletismul mondial”, iar în Suedia cel al „Cotelor de gen în conducere 50:50 în vigoare din 2021”.

În urma analizelor datelor colectate și a cercetării, studiul concluzionează că egalitatea de gen trebuie să fie un principiu de bază al tuturor țărilor în privința tuturor domeniilor de activitate, inclusiv a sportului. Statele, regiunile, municipalitățile, federațiile și asociațiile sportive ar trebui să se asigure că femeile și bărbații primesc salarii egale pentru muncă de valoare egală.

Se recomandă ca federațiile și asociațiile sportive să ia măsuri pentru o mai mare conștientizare, dar și pentru o colectare concretă de date privind manifestările de violență bazate de gen și cele de hărțuire.

Este evidențiată necesitatea și importanța educației timpurii în domeniul asigurării drepturilor egale și a egalității de șanse între femei și bărbați. Totodată guvernelor li se recomandă alocarea de fonduri semnificative pentru programe de combatere și eliminare a discriminării de gen.

Se concluzionează că strategiile de promovare și asigurare a egalității de gen trebuie să integreze perspectiva de gen în toate domeniile și la toate nivelurile, inclusiv în cel al sportului.

Întrucât studiul a fost realizat în limba engleză, Institutul Român pentru Drepturile Omului a ales să prezinte această recenzie în vederea popularizării acestuia la nivelul publicului din România. Acest studiu va fi utilizat de federațiile și asociațiile de fotbal care participă la proiect și de alți profesioniști ai fotbalului sau profesioniști din diferite sporturi. Totodată rezultatele, concluziile și recomandările studiului urmează să fie valorificate și pe viitor, în cadrul proiectului PROGRES, prin dezvoltarea unui instrument de integrare a perspectivei de gen pentru organizațiile sportive.